

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม Natural Resources and Environment Management

จรรยา มหาเทียร^๑

บทคัดย่อ

การจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่สิ่งที่ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในรายละเอียดทุกอย่าง เพียงแต่ทุกคนจะต้องเข้าใจ ช่วยเหลือ ร่วมมือ และประสานงานในส่วนที่ตัวเองเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นเล็กๆ จนถึงระดับชาติ ภาครัฐบาล ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือเป้าหมายหลัก การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติและทวีความรุนแรงขึ้นทุกวันทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติและสิ่งมีชีวิตตลอดจนเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติกระทบต่อระบบการพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศชาติ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ภาครัฐจะต้องออกกฎหมาย เพื่อควบคุมการกระทำผิดต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บังคับใช้กฎหมาย ติดตามและประเมินผล เมื่อนำแผนการปฏิบัติงานไปใช้ จะต้องคำนึงถึงพื้นที่สภาพแวดล้อม ก่อนนำนโยบายสู่การปฏิบัติ จะต้องวิเคราะห์หาข้อมูลความเสี่ยงและมาตรการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแบบยั่งยืน บูรณาการเข้ากับลักษณะทางสังคม ชุมชน และความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่พื้นที่ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรักษา ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับนโยบายและมาตรการที่ภาครัฐบาลได้กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมายและประสิทธิภาพส่วนรวม

คำสำคัญ : การจัดการ, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

^๑หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Abstract

Environmental management does not mean that everyone needs to be involved in every detail, but that everyone must understand, help, cooperate and give coordination in what one is concerned from a small local unit to national government. The policy and goal to solve major environmental problems were set by the state. Environmental problems are national problems and they become more serious every day, causing global warming, affecting humans and living creatures as well as a system of economic and national development.

In natural resources and environmental management, the government must legislate to control crime on natural resources and environment. The law enforcement must be monitored and evaluated. The policy implementation should be related to location and people in each area. People and communities in each area should participate in conservation, re-habitation and development of natural resources and environments. By this way, the government policy can be successfully and effectively implemented.

Keywords: Management, Natural Resources and Environment

การจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คือวิธีการดำเนินการ หรือวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติดำรงอยู่ มีเพิ่มขึ้น หรือไม่ถูกทำลายจนเกินขอบเขต ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ไม่ว่าจะเป็นการป้องกัน การรักษา หรือการแก้ไขก็ตาม

โลกของเราประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตสิ่งมีชีวิตต่างๆ โดยเฉพาะมนุษย์ได้มีการพัฒนาความรู้ นำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและเอื้ออำนวยความสะดวกสบายแก่ตนเอง การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้นั้น อาจขาดความรู้ ความเข้าใจขาดการวางแผนที่ดี โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาที่จะส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมและการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนานำทางด้านสวัสดิการสังคมและเศรษฐกิจย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันถึงสมรรถภาพของโลกที่มีต่อการพัฒนา และเกื้อหนุนชีวิต ความเสียหายส่วนใหญ่จึงเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ส่งผลกระทบมายังสิ่งแวดล้อมได้แก่เกิดภาวะแห้งแล้ง การเกิดมลพิษ การสูญเสียพื้นที่เพาะปลูก การพังทลายของดิน เป็นต้น จึงทำให้มองเห็นความสำคัญถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงการจัดระบบสิ่งแวดล้อม หรือการผลิต การดำรงไว้ให้คงอยู่นาน ความจำเป็นที่ต้องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจาก

๑. ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความจำเป็นในการยังชีพและการพัฒนาได้ถูกทำลาย

มากขึ้นในขณะนี้ ความต้องการทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้นตลอดเวลา

๒. ความต้องการที่จะกำหนดวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการอนุรักษ์ที่สำคัญทั้งที่เป็นปัญหาเฉพาะหน้า และที่ยืดเยื้อมานานซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเวลา เพื่อการวางแผนศึกษา ฝึกอบรม มีการประสานงานและการวิจัยที่ดีขึ้น ทั้งนี้เมื่อมีการปฏิบัติการไปแล้วก็ยิ่งใช้เวลาเพื่อให้เกิดผลตอบสนอง ได้แก่ การปลูกป่า การฟื้นฟูสภาพดิน การฟื้นฟูแหล่งน้ำและอื่นๆ

๓. สมรรถภาพของการอนุรักษ์ทั่วประเทศและระหว่างประเทศ ยังขาดการจัดการและประสานงานที่ดี ทั้งมีการแยกเป็นฝ่าย เช่น ป่าไม้ การเกษตร ประมง สัตว์ป่า ทำให้เกิดการซ้ำซ้อนและไม่ครอบคลุมการแข่งขันด้านงบประมาณ อิทธิพลความขัดแย้ง และการบังเกิดผลไม่เต็มที่ตามขบวนการพัฒนา ดังจะเห็นได้ว่าการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาต่างทำให้เกิดปัญหาด้านการทำลายและทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดเสื่อมโทรมลง

๔. โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรมได้ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก จากการกระทำของมนุษย์ในการพัฒนาด้านต่างๆ (สมพล มงคลพิทักษ์สุข และคณะ, ๒๕๔๘: ๑๐๘)

สุภาพร พิศาลบุตร (๒๕๔๖: ๒๐๔) กล่าวว่าความพยายามที่จะรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมขึ้นโดยการจัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกลมกลืนกับการพัฒนาทางด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และเพื่อให้สิ่งแวดล้อมสามารถปรับปรุงตัวเองได้ตามธรรมชาติในระยะเวลายอันสมควรเพื่อดำรงการสร้างสรรค์ให้กับธรรมชาติควรดำเนินงาน ดังนี้

๑. ปัจจุบันนี้และในอนาคต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินับวันที่จะลดลงขณะเดียวกันจำนวนประชากรภายในโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับมนุษย์มีความต้องการและความอยากเพิ่มมากขึ้นอย่างไม่มีวันสิ้นสุด

๒. การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรม ด้านเกษตร อุตสาหกรรมและการบริการต่างๆ ได้สร้างความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลายด้านโดยเฉพาะที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ทำให้สภาวะแวดล้อมในชนบททรุดโทรมอย่างน่าใจหายในเมืองใหญ่ๆ เกิดปัญหาอากาศเสียจากการปล่อยสารพิษจากรถยนต์ จากโรงงานอุตสาหกรรมปัญหาขยะมูลฝอยจากการมีปริมาณขยะมาก และขาดวิธีการกำจัดขยะที่เหมาะสม ปัญหาเสียงและความสั่นสะเทือน ซึ่งเกิดจากเครื่องยนต์ของรถยนต์และเครื่องจักรของโรงงานอุตสาหกรรมและปัญหาสารพิษอื่นๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้แร่ธาตุและสารเคมี ในการเกษตร การอุตสาหกรรมและอื่น ๆ อย่างไม่ถูกวิธีทำให้สารพิษกระจายไปในสิ่งแวดล้อม

๓. นโยบายของรัฐบาล บางครั้งทำลายทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อม โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เช่น การสัมปทานป่าไม้ การสร้างเขื่อน การพัฒนาโดยไม่คำนึงการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ถึงแม้ในหน่วยงานจะมีนโยบายเกี่ยวกับงานสิ่งแวดล้อม อยู่บ้าง แต่การดำเนินงานก็ยังคงขาดประสิทธิภาพโดยประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามนโยบายส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละแห่ง

๔. เจตคติ ความตระหนัก ความเชื่อ และค่านิยมของมนุษย์หลายอย่างเป็นการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การถางป่า การเผาป่า การเล่นกีฬาประเภทยิงนกตกปลา ล่า

สัตว์ การมุ่งความสะดวกสบายและความสนุกสนาน โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างถนน การสร้างสนามกอล์ฟ การสร้างรีสอร์ท รวมทั้งการทำ สงครามการคมนาคมขนส่ง การค้าและบริการการเกษตรและอุตสาหกรรม เป็นต้น (ดาร์เรตัน อกุทัยพยัคฆ์, ๒๕๔๘: ๓๙)

สรุปว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเรามีผลที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ด้วยการดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาภาวะมลพิษทางการ มลพิษทางน้ำ และมลพิษทางเสียง ซึ่งจะมีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีความสุขและปลอดภัย

แนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินกิจกรรมใดๆ และการบริหารงานสิ่งแวดล้อม จะต้องประกอบด้วย การจัดการซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะช่วยลด ปัญหาของสิ่งแวดล้อมลงได้ ซึ่งเป็นปัญหา เร่งด่วนที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมแก้ไข ปัญหา โดยเฉพาะการจัดการสิ่งแวดล้อมจะก่อให้เกิด ปัญหาและผลเสียต่างๆ ต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ ได้ และวิธีการจัดการ ดังนี้

๑. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ชนิดหนึ่งนั้นจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรทุกอย่างไปพร้อมๆ กัน ไม่ควรพิจารณาเฉพาะอย่างใดอย่าง หนึ่งเพียงอย่างเดียว เพราะทรัพยากรทุกอย่าง ต่างมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

๒. ในการวางแผนการจัดการ สิ่งแวดล้อม จะต้องไม่แยกมนุษย์ออกจาก สภาพแวดล้อมทางสังคมหรือทางวัฒนธรรมและ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งนี้ เนื่องจาก วัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ได้พัฒนาตัวเองไป พร้อมๆ กับ การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้น

๓. โครงการพัฒนาทุกโครงการ ย่อมมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเศรษฐกิจต้องใช้ทรัพยากร ผู้ดำเนินการตามโครงการจึงต้องมีความรอบรู้และรู้จักวิธีการจัดการอย่างชาญฉลาดเพื่อทำให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

๔. คนเราต้องไม่ลืมว่าการอนุรักษ์นั้นเป็นหนทางแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ไว้เป็นรากฐานสำคัญ เพื่อการอยู่รอดของสังคมมนุษย์ในอนาคต

๕. ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าเพศหญิง หรือชาย เด็ก วัยรุ่น หรือคนชรา กลุ่มที่ทำงานเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม คนในเมือง หรือคนในชนบท

๖. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งสำคัญในด้านการแสดงออกซึ่งความเจริญทางวัฒนธรรม และความมั่นคงสมบูรณ์ของประเทศ บ่งบอกถึงนิสัยใจคอของคนในชาติ

๗. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีการและเหตุผลใดก็ตามย่อมเป็นการทำลายมรดกของมนุษยชาติไปด้วย

๘. มนุษย์ไม่สามารถสร้างทรัพยากรบางชนิดขึ้นมาได้ในเวลาสั้นๆ แม้ว่ามนุษย์จะมีมันสมองอันชาญฉลาดในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมบางอย่างได้

๙. การจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากจะเพื่อความกินดีอยู่ดีของมนุษย์แล้ว ยังมีความจำเป็นต่อการอนุรักษ์เพื่อความสมบูรณ์และเป็นผลดีทางจิตใจด้วย

๑๐. เมื่อค้นพบว่าทรัพยากรเกิดขึ้นที่ใด ย่อมมีการทำลายเกิดขึ้นที่นั่นด้วย ในการจัดการจึงจะต้องคำนึงถึงการดำเนินการที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุด และทำให้เกิดผลเสียน้อยที่สุด

๑๑. ประชากรในชาติหรือในโลกเพิ่มขึ้นทุกขณะที่ทรัพยากรได้ลดลงเรื่อยๆ ทุกขณะเช่นกัน หากทุกคนไม่เริ่มต้นที่จะอนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นในวันนี้ อนาคตข้างหน้าย่อมเกิดความยากลำบากในการที่จะทำให้เกิดหรือคงอยู่ของทรัพยากรเหล่านั้นได้

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวาง เพราะ เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ แบ่งได้เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรแร่ ทรัพยากรพลังงาน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและชายฝั่ง กับอีกส่วนหนึ่ง คือ สิ่งแวดล้อมที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับมลพิษต่างๆ ได้แก่ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศและของเสีย มลพิษจากขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล มลพิษ จากสารและของเสียอันตราย (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, ๒๕๕๕: ๑๘-๔๒) จากนโยบายสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันระหว่าง ๒ มิติ ได้แก่ วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพราะทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการบริหารจัดการ ขณะที่นโยบายก็เป็นเรื่องการจัดสรรและประโยชน์สาธารณะ เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีหรือไม่ดีนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (Kraft, Kraft, M. E, 2003: 10-13)

สรุปว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่กำลังเสื่อมโทรมจากการบุกรุกธรรมชาติของมนุษย์ ด้วยกระบวนการบริหารจัดการตามแผนงานและบังคับใช้กฎหมาย

และที่สำคัญจะต้องให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สร้างเครือข่ายในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยยึดหลักการอนุรักษ์ รักษา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

การวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในการจัดการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่นต่างพยายามที่จะจัดทำแผนเพื่อการจัดการหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พยายามหาข้อมูลต่างๆ มาช่วยในการตัดสินใจเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป

แผนการจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการต่อสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการใช้ การป้องกัน แก้ไข ปรับปรุง และการฟื้นฟูให้เกิดผลตอบสนองต่อมนุษย์และทรัพยากรอื่นอย่างยั่งยืน และต่อเนื่อง มีขนาดและทิศทางที่ชัดเจน ขนาดหรือปริมาณจะรวมไปถึงทรัพยากรที่จะใช้ เช่น คน เงิน พื้นที่ และเครื่องมือ ส่วนทิศทางหมายถึงการกำหนดแนวทางการดำเนินการว่าจะไปทางใด สุดท้ายต้องนึกถึงเวลาที่ใช้ ทั้งโครงการหรือทั้งแผนงาน

ในแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการป้องกัน การแก้ไข การปรับปรุง และการฟื้นฟู อาจจะกระทำเฉพาะสิ่งแวดล้อมเพียงสิ่งเดียวหรือดำเนินการพร้อมกัน สอง สาม สี่ หรือห้าก็ได้ เช่น การขุดลอกลำน้ำเพื่อรองรับน้ำฝนที่ตกลงมาให้ได้มากขึ้น การขุดลอกต้องกระทำต่อทรัพยากรดิน น้ำ พื้นที่ป่าที่อยู่บริเวณนั้น เมื่อลำน้ำกว้างและลึกขึ้น การเก็บกักน้ำก็จะได้ปริมาณที่มากขึ้น ต่อมาอาจจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อการทำประปาได้อย่างสมบูรณ์

เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องไม่ลืมก็คือ ถ้าการปฏิบัติที่มีการใช้หลายๆ สิ่งพร้อมๆ กัน ย่อมจะมีปัญหามากขึ้นเป็นทวีคูณ เพราะสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีความเกี่ยวพันกัน ต้องการกันและกัน ทำลายสิ่งหนึ่งก็มีผลกระทบต่ออีกสิ่งหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นโยบายและมาตรการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ประกอบด้วย ๓ ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ ส่วนสาระสำคัญ ส่วนนโยบายและมาตรการเฉพาะเรื่อง บางครั้งใช้คำว่า “สิ่งแวดล้อม” เพียงอย่างเดียวและบางครั้งใช้คำว่า “ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ให้เข้าใจว่าเป็นสิ่งเดียวกัน “ทรัพยากรธรรมชาติ” เป็นส่วนหนึ่งของ “สิ่งแวดล้อม” ฉะนั้น คำว่า “สิ่งแวดล้อม” จึงใช้ครอบคลุม คำว่า “ทรัพยากรธรรมชาติ” ด้วย

สำหรับนโยบายของการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติแต่ละอย่างก็จะแตกต่างกันไป (เฉพาะเรื่อง) เช่น นโยบายการพัฒนาป่าไม้ ดิน น้ำ แร่ธาตุจะแตกต่างกันไป แต่สำหรับนโยบายในภาพรวมโดยทั่วไป ดังนี้

๑. ถือว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการป้องกัน และแก้ไขอย่างเหมาะสม

๒. ถือว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นสมบัติส่วนรวมที่จะต้องใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

๓. ให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการต่างๆ ทั้งของส่วนราชการและเอกชน

๔. ให้มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควบคุมติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐาน

๕. ให้มีการสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยให้ลำดับความสำคัญก่อนหลัง

ต่อโครง การที่มีผลในการปรับปรุงคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม

๖. ให้มีการสนับสนุนการศึกษาวิจัย
การศึกษา และการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้าน
สิ่งแวดล้อม

สำหรับมาตรการก็เช่นเดียวกัน
มาตรการในการพัฒนาทรัพยากรแต่ละอย่างก็
แตกต่างกันออกไป มาตรการในการพัฒนาป่าไม้
ดิน น้ำ แร่ธาตุ และทรัพยากรอื่นๆ ก็จะแตกต่าง
กันไป ยกตัว อย่างมาตรการในการพัฒนาป่าไม้
มีดังนี้

๑. สำรวจกำหนดชั้นคุณภาพของป่า
ไม้ และออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ลุ่มน้ำและต้น
น้ำลำธาร

๒. ตรวจสอบควบคุมการสงวนรักษา
ป่าในและนอกเขตสัมปทาน และบริเวณป่าไม้ต้น
น้ำลำธาร รวมทั้งการปราบปรามการลักลอบตัด
ไม้ทำลายป่าอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ควบคุมการซื้อขายอุปกรณ์ที่ใช้
เพื่อการทำลายล้างที่มีกำลังสูง

๔. การเพิ่มประสิทธิภาพของการทำ
ไม้และการใช้ประโยชน์จากไม้ให้มากที่สุด

๕. เร่งรัดการปลูกและบำรุงรักษาป่า
ไม้ รวมทั้งการส่งเสริมให้เอกชนร่วมกันปลูกป่า

๖. ลดความต้องการใช้ไม้โดยใช้วัสดุ
อื่นทดแทนและสั่งซื้อไม้จากต่างประเทศ

สรุปว่าการวางนโยบายและ
มาตรการ และหลักการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อ
เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อม ประสานการใช้ประโยชน์ และลด
ปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งเร่งรัดและฟื้นฟู
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม
รวมทั้งเสริมสร้างพลังความร่วมมือระหว่าง
ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และ
ประชาชนให้การสนับสนุนการใช้หลักการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม

หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง
ขบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการใช้
ทรัพยากร ธรรมชาติสนองความต้องการของ
มนุษย์ โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม
ทั้งนี้เพื่อการมีใช้ในอนาคตตลอดไป (โสภารัตน์
จารุสมบัติ, ๒๕๕๑: ๒๙๔)

จากความหมายการจัดการ
สิ่งแวดล้อมดังกล่าว มีคำสำคัญที่ควรทำความเข้าใจ
อยู่หลายคำด้วยกันคือ คำว่า ขบวนการ
ระบบ สมองความต้องการ ไม่มีผลกระทบ และมี
ใช้ในอนาคต ตัวอย่างการตัดไม้มาสร้างบ้านสัก
๑ หลัง

ขบวนการ (กระบวนการ) ก็เริ่ม
ตั้งแต่การใช้เลื่อยยนต์ตัดไม้ที่มีขนาดตาม
ต้องการ ช่วยกันตัดหลายๆ คน และทำเป็น
ประจำ

ระบบ ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ตัว
ป้อน กระบวนการ และผลผลิต

ตัวป้อนในที่นี้ก็คือ ไม้ที่ตัดเป็น
ท่อนๆ แล้วนำไปแปรรูป คือ ผ่านกระบวนการ
และได้ไม้แปรรูปออกมา เช่น เสาบ้าน ไม้
กระดาน ไม้ระแนง หรือเมื่อนำไปสร้างบ้านแล้ว
จะได้บ้าน ๑ หลัง บ้าน ๑ หลังก็คือ ผลผลิตจาก
ไม้

สนองความต้องการ คือ การที่มนุษย์
มีบ้าน ๑ หลัง ถือว่าเป็นที่อยู่อาศัย ๑ ในปัจจัย
๔ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ และยารักษา
โรค

ไม่มีผลกระทบ (ต่อสิ่งแวดล้อม) การ
ตัดไม้ที่มีขนาดโตเต็มที่ ตัดแต่น้อย นำมาแปรรูป

และนำมาสร้างบ้าน จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อสิ่งแวดล้อม หากมีการใช้ไม้แต่พอดี

มีใช้ในอนาคต ตัดไม้เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่ก็ยังอยู่ในป่า ต้นไม้ขนาดเล็กที่กำลังจะโตขึ้นมาแทนที่ต้นไม้ใหญ่ที่ถูกตัดไป และมีการปลูกป่าทดแทนต้นไม้ใหญ่ที่ถูกตัดอีกทางหนึ่งด้วย จึงทำให้มีไม้ใช้ในอนาคตอีกนานแสนนาน

สรุปว่า หลักการ จัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังคงเป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามแผนการที่ดำเนินการเอาไว้ โดยการสนับสนุนองค์การภาครัฐและองค์กรเอกชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการแบบ เร่งรัดการดำเนินงานตามแผนการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่แล้ว การจัดการและการเร่งรัดการออกกฎหมาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการควบคุมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย

แผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีเหตุการณ์ต่างๆ มากมายเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา เราทุกคนจำเป็นต้องติดตาม รับรู้ และทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ทันท่วงทีเกี่ยวกับสถานการณ์นโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงต้องมีกลไกในการสะท้อนปัญหาดังกล่าว และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในรูปของวารสารทางวิชาการ ชื่อ “ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Nature and Environment)” เพื่อ เป็น สื่อ ช่วย สะท้อน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ รวมทั้งเสริมสร้างความรู้

เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพให้ทุกภาคส่วน รับทราบและเห็นคุณค่าความสำคัญของทุกประเด็นปัญหา ไม่แต่เฉพาะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น รวมทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกสาธารณะในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาประเทศตั้งอยู่บนฐานความสมดุลและยั่งยืน กระบวนการกำหนดรูปแบบดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงสร้างของแผนการจัดการและหน้าที่การทำงานประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ นโยบาย มาตรการ แผนงาน และแผนปฏิบัติการ

อย่างไรก็ตาม นโยบายและมาตรการ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและหลักการ จัดการสิ่งแวดล้อม ไม่มีความประสงค์จะเน้นในเรื่องเหล่านี้ เพราะเป็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม แต่ที่จะเน้นมากที่สุด คือ การนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งจะเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด และทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสังคมให้มากที่สุด

สรุปว่า แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ควรจะจัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาวได้ตามความเหมาะสม ควรดำเนินการต่อไปนี้

๑. จัดการคุณภาพอากาศ ทางน้ำ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องอื่นๆ การควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด

๒. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม

๓. การประมาณการเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินกองทุนที่จำเป็นสำหรับ การดำเนินงานตามแผน

๔. การจัดองค์กรและระเบียบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงาน ระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และระหว่างส่วนราชการกับเอกชน รวมทั้งการกำหนดอัตรากำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงาน ตามแผน

๕. การตรากฎหมายและออกกฎข้อบังคับ ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ คำสั่ง และประกาศที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานตามแผน

๖. การตรวจสอบ ติดตาม และวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

๑. หลักการและเหตุผล (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ออนไลน์) นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของประเทศ ตามมาตรา ๑๓ และมาตรา ๓๕ ของพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ได้มีการจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นแผนระยะยาว และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแผนระยะกลาง เสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาต่อไป มาโดยลำดับ โดยแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้มีการประกาศใช้มาแล้วรวม ๓ ฉบับ ได้แก่ แผนจัดการคุณภาพ

สิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๙ กรอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙ และฉบับที่ใช้อยู่ ปัจจุบัน คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ซึ่งกำลังจะสิ้นสุดระยะเวลาของแผนฯ จึงได้มีการเตรียมการเพื่อจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

ในการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ได้มีการศึกษา และนำผลการศึกษา การวิเคราะห์ และประเมินผลในเรื่องต่างๆ มาใช้ประกอบการยก (ร่าง) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังกล่าว เช่น การศึกษาการจัดลำดับความสำคัญของสถานการณ์ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยการสำรวจทัศนคติของประชาชนและการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ และกรอบแนวคิดและทิศทางของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ที่ได้จัดทำขึ้นซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๓ และได้นำเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โดยมุ่งหวังให้แผนทั้ง ๒ ฉบับถูกผลักดันไปสู่การปฏิบัติในทิศทางที่สอดคล้อง ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และมุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ที่สำคัญคือ ได้ให้ภาคีการพัฒนาต่างๆ มีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน

และเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาและองค์กรระหว่างประเทศ และผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ รวม ๓ ครั้ง การประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับภูมิภาค รวม ๔ ครั้ง การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานผู้รับผิดชอบตัวชี้วัด จำนวน ๑ ครั้ง และการประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับประเทศ จำนวน ๑ ครั้ง

๒. แนวคิด แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ มีสาเหตุเนื่องจากกรอบแนวคิดและทิศทางของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ โดยยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนแนวทางของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการใช้องค์ความรู้ทั้งทางวิชาการ และภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงความถูกต้องและเป็นธรรม ในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เป็นการสมประโยชน์(Win-Win) ต่อการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวต้องพิจารณาบริบทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากแรงกดดันของกระแสแนวคิดและสถานการณ์ต่างๆทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ส่งผลให้การสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทวีความสำคัญยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาถึงเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดการขาดสมดุลในการพัฒนา

และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลให้ต้องเร่งบูรณาการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผสมผสานกับการพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆ ที่จะนำไปสู่การสร้างสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง รวมถึงให้ความสำคัญต่อบทบาทที่เข้มแข็งขึ้นของภาคประชาชน สิทธิชุมชนและส่งเสริมการกระจายอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งนี้ ทิศทางของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ จะมีความสอดคล้องและต่อยอดกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีคุณภาพ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม และการสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงในมิติต่างๆ อย่างยั่งยืน ดังนั้น การจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ จึงได้มีการพิจารณายุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Creative and Green Economy) มาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด และทิศทางการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ นอกจากนี้ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ยังมุ่งเน้นแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเท่าเทียมกัน และกำหนดมาตรการสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยง

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับปัญหาความผันผวนจากผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

๓. หลักการ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ออนไลน์) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๖ หลักการสำคัญคือ

๑) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นหลักการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีดุลยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้ จะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

๒) การบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ (Ecosystem Approach) เป็นหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์เชิงระบบหรือองค์รวม (Holistic) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงอยู่ของระบบนิเวศอย่างสมดุล และการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การจัดการลุ่มน้ำอย่างบูรณาการ และการบริหารจัดการกลุ่มป่า

๓) การระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) เป็นหลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า โดยการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่เปราะบางและพื้นที่เสี่ยง

๔) ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluters Pay Principle: PPP) และ “ผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย” (Beneficiaries Pay Principle: BPP) เป็นหลักการในการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างแรงจูงใจและภาระรับผิดชอบเพื่อลดการก่อมลพิษส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้เสียประโยชน์ เพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมอันเกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ และทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน

๕) ความเป็นหุ้นส่วนของรัฐ- เอกชน (Public-Private Partnership) เป็นหลักการที่ใช้สร้างการร่วมรับผิดชอบและควรนำมาใช้ควบคู่กับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายเพื่อส่งเสริมให้ภาค เอกชนเข้ามาลงทุนและมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

๖) ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนการกระจายอำนาจที่ยึดหลักการพื้นที่-หน้าที่-การมีส่วนร่วม (Area-Function-Participation: AFP) การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ และการกำหนดภาระรับผิดชอบ (Accountability) ของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

๔. วิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรม สมดุล มีประสิทธิผล และมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน

๕. วัตถุประสงค์ คือ ๑) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรม สมดุล มีประสิทธิผล และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน และการพัฒนาอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ๒) เพิ่มขีดความสามารถของภาคีการพัฒนา เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ๓) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๖. เป้าประสงค์ คือ ๑) มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ๒) รักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ๓) ลดความ

เหลื่อมล้ำของสังคมด้วยการเพิ่มโอกาสการเข้าถึง และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรม ๔) สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน ๕) สร้างความพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ ๖) สร้างสังคมให้มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

บทสรุป

การ จัด การ ทรั พ ยา กร และ สิ่งแวดล้อมภายใต้การดำเนินงานด้านการจัดการจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และทิศทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกรอบการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนามาตรฐานสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมการจัดการพลังงานหมุนเวียนอย่างยั่งยืนการส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ระบบนิเวศป่าไม้ ระบบนิเวศเกษตร ระบบนิเวศพื้นที่แห้งแล้งกึ่งชื้น และระบบนิเวศแหล่งน้ำ

บรรณานุกรม

- เกษม จันทร์แก้ว. **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๒๙.
- ดรรารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. **รูปแบบแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านห้วยคนทา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, ๒๕๔๘.
- สมพล มงคลพิทักษ์สุข และคณะ. **การจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: Science Center, ๒๕๔๘.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.onep.go.th/> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘].
- สุภาพร พิศาลบุตร. **การสรรหาและบรรจุพนักงาน**. กรุงเทพฯ : โครงการศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๖.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. **นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.
- Jolly, V. "The concept of Environmental Management", In Management the Enviromental by Desh, Bandhu, Veena Bhardwaj and Bhat, J.I . New Delhi : Indian Environmental Society. 1978.
- Kraft, Kraft, M. E. Environmental Policy and Politics, 3rd ed. Harrisonburg : Pearson Education, 2003.